

Vurdering av Stein Tholo Bjørnsens spillestyrke

Sammendrag av rapport fra testutvalget

Som en del av behandlingen av klagesaken mot Stein Tholo Bjørnsen (STB) tok Norges Sjakkforbund (NSF) i begynnelsen av februar 2016 initiativ til å sette sammen et utvalg for å vurdere spillestyrken hans. Utvalget bestod i utgangspunktet av GM Torbjørn Ringdal Hansen (TRH), IM Ivar Bern (IB) og elosjef Øistein Yggeseth (ØY), men i mai ble TRH erstattet av toppsjakksjef GM Jonathan Tisdall (JT) grunnet TRHs begrensede tid/kapasitet. Vurderingen ble gjennomført 18.-19. juni av IB og JT, hvorefter en 30 siders rapport ble utarbeidet og oversendt NSF 14. juli.

Utvalgets mandat var formulert som følger: ***Utvalget skal avgi en vurdering av innklagedes spillestyrke på vurderingstidspunktet, samt angi i hvilken grad det er knyttet usikkerhet til vurderingen.***

Utvalget avholdt sitt første møte på Gardermoen 11. februar. Her ble det besluttet at IB skulle være hovedkontakt og utarbeidet en plan for det videre arbeidet. Første steg var å treffe STB for bl.a. å diskutere premissene for vurderingen, men forespørselen ble aldri formidlet – pga sjakkforbundet dagen etter møtet mottok en e-post der STB takket nei til «en slik gransking». Utvalgets arbeid ble derfor lagt på is til 24. mai, da NSF's generalsekretær Geir Nesheim (GN) kontaktet IB og informerte om at STB hadde ombestemt seg.

26. mai dro GN, IB og ØY hjem til STB og hans familie i Horten. STB gav absolutt et positivt førsteinntrykk og fremstod som åpen, samarbeidsvillig og løsningsorientert. Også under vurderingen 18.-19. juni samarbeidet han upåklagelig med utvalget og bidro til at gjennomføringen skjedde i en positiv atmosfære.

Under samtalen redegjorde STB for synshemmingen og beklaget seg over at det finnes svært lite sjakkmateriell som er tilrettelagt for blinde. Han fortalte at han lærte sjakk som ung, men først begynte å satse våren 2013. Han anslo egen spillestyrke til 1600-1900, men gav også uttrykk for klare hull i sjakkferdighetene. Han vurderte at han er best i åpningen og begynnelsen av midtspillet, men svakere i sluttspill der han har liten praktisk erfaring. Videre beskrev han seg som svak posisjonelt – skjønner ikke så godt hvem som står best. Taktiske ferdigheter var han mer usikker på, men han kan regne. I turneringer baserer STB seg mye på konkret forberedelse mot motstanderen. Han anslo lengden på forberedelsene til 15-20 trekk (hvorefter motstanderen gjør en feil) og fortalte at han sliter hvis motstanderen avviker fra det han har pugget.

Det fremkom imidlertid en del ny informasjon under samtalen som definitivt ville kunne påvirke STBs prestasjon negativt. Først og fremst har STB betydelige helseplager vi ikke kjente til, men han var også i en flytteprosess og hadde heller ikke tenkt å forberede seg – noe han tidligere i et intervju hadde stilt som en betingelse. Dessuten fortalte han at familien hadde levd under et betydelig press de siste månedene som følge av klagesaken og medietrykket. STB gav derfor uttrykk for ønske om at vurderingen ble gjennomført så raskt og diskret som mulig.

Utvalgets konklusjon etter samtalen var at situasjonen var langt fra optimal, men da alle parter var tjent med en raskest mulig avklaring og vi ikke kunne vite om betingelsene ville bedre seg, besluttet

vi å gjennomføre testen som planlagt. Vi utarbeidet deretter følgende beskrivelse, som ble vedlagt invitasjonen sjakkforbundet sendte til STB:

Dag 1 (lørdag 18.6 fra tidligst kl. 12.00):

1. Ett parti mot en spiller ratet ca 1750, der vi etterstreber å gjenskape en mest mulig vanlig turneringssituasjon. Vanlige hjelpemidler tillates, inkludert blindebrett og diktafon. Bjørnson velger om han ønsker å spille hvit eller sort, og tilbakemelder ønsket til forbundet senest 36 timer før partiet. Navn på motstander offentliggjøres 24 timer før partiet, for å gi tid til forberedelse. Samtidig informeres motstanderen om fargefordelingen i partiet.
2. Spillerne analyser partiet etterpå, med utvalget som observatører.
3. Samtale mellom Bjørnson og utvalget om partiet.

Dag 2 (søndag 19.6):

1. Varierte sjakkoppgaver.
2. Samtale om partier.

For å bidra til presise data vil det bli gjort lydopptak av samtalen.

Metodikken er beskrevet i en egen rapport.

Vurdering:

Vurderingens tre primære fokusområder var sjakkforståelse, taktiske ferdigheter og praktiske ferdigheter. Av disse presterer STB klart best på området sjakkforståelse. Han svarer stort sett adekvat på kunnskapsspørreskjemaet, og gjennomgangen av hans første publiserte partier fra november 2014 viser at han har betydelig bedre forståelse for disse i dag.

På andre områder har imidlertid STB store svakheter, spesielt når det gjelder taktiske ferdigheter. Dette er ikke unaturlig, da han gir uttrykk for å være generelt uskolert og helt ukjent med oppgaveløsning og taktisk trening – det eksisterer ikke treningsmaterieell for blinde.

Det gjennomgående inntrykket fra de ulike testsituasjonene er at STB verken regner dypt eller bredt. Han genererer en del kandidattrekk, men forholder seg usystematisk til disse – da han i svært liten grad regner varianter og evaluerer mulig utkomme. De lengste variantene STB verbaliserte i løpet av vurderingen var på tre halvtrekk, og da inneholdt variantene enkle slagvekslinger. Det var en rekke eksempler i analysene på at han satte brikker (inkludert dronningen) i slag uten å oppdage det, og i begge de praktiske partiene forekom det taktiske overseelser som ruinerte stillingene på svært kort tid.

Også søkeprosessen til STB har klare mangler. Hans taktiske «blikk» synes helt fraværende. Vi så ingen indikasjoner på at tankeprosessen hans ble ledet i riktig retning som følge av mønster-gjenkjenning. Under de taktiske oppgavene måtte STB ledes mot løsningen trekk for trekk. Selv matt i ett trekk med løsning på f7 var klart utfordrende for ham.

Spillestil og tankegang er grunnleggende defensiv. STB ser i liten grad etter aktive muligheter og genererer klart flere passive enn aktive kandidattrekk. I de praktiske partiene medførte defensivt tenkesett og svake regneferdigheter at STB «så spøkelser» som i stor grad påvirket

beslutningsprosess og trekkseleksjon negativt. De få planene han formulerte under etteranalysene var også defensive.

For å danne seg et sammenligningsgrunnlag spilte JT gjennom alle partier fra klasse 4 og 5 i fjorårets landsturnering som er publisert hos Turneringsservice. Han fant ingen partier der det taktiske nivået var så lavt som det STB demonstrerte under vurderingen. Utfra dette vurderer vi det som svært usannsynlig at STB har en spillestyrke høyere enn 1000 i rating. Selv om han har en akseptabel sjakkforståelse, er de taktiske ferdighetene så svake at STB i praktisk spill kan forventes å tape svært mange partier. Hvis man ikke gjenkjenner grunnleggende taktiske mønstre og knapt evner å regne to trekk i dybden blir sjakkbrettet et minefelt.

Selv om vi tar alle mulige forbehold om stor feilmargin pga. STBs helseproblemer, belastninger, manglende spilletrening og det han under vurderingen beskrev som «vansker med å få brettet inn i hodet» vurderer vi hans taktiske ferdigheter som meget svake.

Konklusjonen vår er at STB vurdert etter relevante kriterier er en svak sjakkspiller, noe som egentlig samsvarer godt med egenvurderingene hans. F.eks. sier han at han (og andre blinde) er «katastrofal» til å vurdere stillinger. STB fremhever egentlig ingen andre styrker enn at han er god til å memorere, og han understreker hyppig at han får problemer hvis han kommer utenfor det han konkret pugget før partiet: «Da må jeg tenke sjøl og da er jeg for dårlig skolert».

Spørsmålet blir dermed egentlig ikke om STBs objektive spillestyrke samsvarer med hans sjakkkarriere og kvaliteten på de fleste partiene som er omfattet av dommen – det gjør den definitivt ikke, men i hvilken grad hans memorering og forberedelser kan kompensere for alle svakhetene. Dette faller egentlig utenfor utvalgets mandat, men vi har naturlig nok reflektert over temaet og vurderer bl.a. følgende punkter som sentrale:

1. STB nevner noen sjakkspillere som sender ham materiale til forberedelsene, men mange av motstanderne hans har få publiserte partier, noe som gjør det svært utfordrende å treffe med forberedelser.
2. Selv om STB skulle ha en sterk evne til å memorere gjør synshemmingen det umulig for ham å utnytte denne evnen optimalt. Lærematerialet tilrettelagt for blinde sjakkspillere er svært begrenset – bl.a. innen åpnings- og sluttspillteori der god evne til å memorere åpenbart vil være et stort fortrinn. Når det gjelder sluttspill gir STB uttrykk for liten erfaring og mangelfulle ferdigheter, om åpninger oppgir han at han er svært avhengig av å få inn noe han har pugget.
3. God forberedelse handler ikke om ren pugging, men memorering med forståelse.
4. Alle forberedelser tar slutt en gang. Selv om STB skulle komme ut av åpningsfasen med en fordelaktig stilling, gir utredningen ingen indikasjoner på at han har tilstrekkelig spillestyrke eller offensivt fokus til å realisere fordelene.